

PATVIRTINTA

Anykščiu regioninio parko direktoriaus
2014 m. gegužės 8 d. įsakymu Nr. V-4

ANYKŠČIŲ REGIONINIO PARKO PRODUKTO ŽENKLO SUTEIKIMO PREKĖMS IR GAMINTOJAMS KRITERIJAI

Įvadas

Anykščiu regioniniame parke saugomas Šventosios upės slėnis su senvagėmis, eroziniais atragiais ir raguvomis, Kurklių erozinis cirkas, Anykščiu šilelis su Šventosios salpinėmis pievomis ir Būdragaidžio liūninio tipo ežerėlis. Saugomas ir Rubikių – Mūšėjaus ežerynas su salomis, Anykštos ir Virintos senslėniai bei Storių takoskyrinis moreninis masyvas.

Dabartinį regioninio parko reljefą suformavo paskutinis ledynas prieš 16 tūkst. metų. Jam tirpstant atsirado senkloniai, kuriais dabar teka Šventoji, Virinta ir daugelis kitų upių ir upelių. Aukščiausios – Storių kalvos – siekia 194 metrus, o giliausias Šventosios upės slėnis 60 metrų virš jūros lygio. Parko teritorijos gelmėms būdingas nestoras ledyninių nuogulų sluoksnis. Daugeliu atveju jis nesiekia nei 100 metrų, o yra vietų, kur jo storis tik keli metrai. Po nuogulų sluoksniu ant senojo devono pamato slūgso kvarcinio neogeninio smėlio klodai. Jo plotai eina iš šiaurės į pietus rytine ir centrine parko dalimi. Upių ir upelių slėniuose atsiveriančiose unikaliuose atodangose – Vetygalos, Variaus, Šlavės, Abromiškio, Vildžiūnų (Virintos), Gylių – ir galima pamatyti Anykščiu kraštui būdingą kvarcinį smėlį. Anykščiu regioninio parko teritorijoje yra 9 ežerai, tačiau pats išpūdingiausias ir žinomiausias yra Rubikių ežeras protakomis susijungęs su Dusyno, Limino ir Mūšėjaus ežerais. O didžiausia ežero puošmena 16 salų, turinčių išpūdingus pavadinimus: Pertako, Bučinė, Varnagrotė, Česnakinė, Liepinė, Didžioji ir kt. Parko teritorijoje yra ir vienas žinomiausių bei labiausiai lankomų, antras pagal dydį Lietuvoje – Puntuko akmuo, kaip amžinas paminklas didvyriams, Atlanto nugalėtojams Steponui Dariui ir Stasiui Girėnui. Saugomi čia ir dar 3 akmenys: akmuo Puntuko brolis, Pavarių akmuo ir Marčiupio akmuo. Anykščiu šilelio kraštovaizdžio draustinyje yra didžiausias Lietuvoje gėlo vandens šaltinis paslaptinęs „Karalienės liūnas“, kurio plotas 0,7 ha.

Bene įdomiausia regioninio parko dalis – retosios augalų rūšys, į Lietuvos Raudonąją knygą įrašyta per 30 čia aptinkamų augalų rūšių. Parko botaniniuose draustiniuose saugomas Šventosios upės slėnis su jame esančiomis senvagėmis ir termokarstinės kilmės ežerėliais, etalonišės plačialapių ir mišrių miškų bendrijos su ąžuolu, uosiu, egle, klevu kur auga retos augalų rūšys įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą. Turbūt patys išpūdingiausi yra gegužraibinių šeimos augalai, o ypač – mūsų parke auganti miškinė plikaplaiskė (*Neottianthe cuculata* (L.) Schltr.). Tai yra viena iš Lietuvoje sparčiausiai nykstančių gegužraibinių rūšių. Dabar žinomos vos 6 rūšies populiacijos, o šiauriniuose ir vakariniuose Lietuvos rajonuose ši rūšis visai neaptinkama. Gausiai čia žydi įvairios gegūnių rūšys, auga liūninė viksva, retažiedė miglė, miškinė žiomenė ir kt. Parko teritorijoje randamos retos rūšys: dvilapis purvuolis, vėjalandė šilagėlė, smiltyninis gvazdikas ir plikažiedis linlapis.

Anykščiai – literatūrinė Lietuvos sostinė. 1835 metais Anykščiuose gimė poetas vyskupas Antanas Baranuskas, odės Lietuvos gamtai – „Anykščiu šilelio“ – autorius. Antano Baranuskos

klėtelė – pirmasis memorialinis muziejus Lietuvoje, kurioje ir buvo sukurta garsiausia poema apdainuojanti Lietuvos miško grožį. Niūronyse gimė rašytojas Jonas Biliūnas, o Ažuožeriuose – rašytojas Antanas Vienuolis – Žukauskas. Iš Anykščių kilę rašytojai Bronė Buivydaitė, Stasys Yla, Petras Zobarskas ir kt. Visiems gerai žinomas „Laimės žiburys“ – J. Biliūno kapas ant Liudiškių kalvos, kur pastatytas 14 m aukščio granitinis antkapinis paminklas. Vienintelis Lietuvoje „Arklio muziejus“ esantis Niūronyse įkurtas prof. P. Vasinausko. Lankytojai gali susipažinti su įvairiais žemės ūkio padargais, transporto priemonėmis, kavalerijos istorija, filatelijos paroda ir kt. Vienintelis toks muziejus Lietuvoje nestokoja lankytojų dėmesio. Kasmet Arklio muziejų aplanko virš 20 000 ekskursantų Šeimyniškėlių (Vorutos) piliakalnis ir senovės gyvenvietė – vienas iš didžiausių ir labiausiai ištyrinėtų Aukštaitijoje esančių piliakalnių ant kurio XIII a. stovėjo medinė pilis. Kai kurie tyrimai leidžia teigti, kad čia galėjo būti pirmoji raštijoje minima karaliaus Mindaugo pilis. Čia yra atkurtas tiltas per Varelio upelį, pastatytas medinis apžvalgos bokštas, kur įkurta ekspozicija ir pradėtos rengti istorijos pamokos. Regioniniame parke yra dar keletas piliakalnių – Liudiškių, Palatavio, Piliakalnio, Buivydu, Bijeikių piliakalniai bei Rubikių ežero saloje esantis Rubikių piliakalnis.

Viena iš kultūros paveldo įdomybių Anykščiuose – Siaurasis geležinkelis, vadinamas „siauruku“ 1999 metais pažymėjo savo 100 metų jubiliejų. Čia restauruoti šimtametės geležinkelio stoties pastatai, bėgiai, vandens bokštas, akmenimis grįsta aikštė, semaforai, 96 m ilgio plieninis kniedytas tiltas per Šventąją. Siaurojo geležinkelio stoties komplekse veikia muziejus.

Unikalus ir Anykščių senamiesčio urbanistinis draustinis iki šiol saugantis istoriškai susiklosčiusią Anykščių miesto istorinės dalies urbanistinę struktūrą, istorinio bei memorialinio paveldo vertybes.

Lankytojas, kuris naudojasi saugomoje teritorijoje teikiamomis paslaugomis, yra palankus ekonominis veiksnys, tačiau yra labai svarbu, kad čia būtų teikiamos išskirtinės paslaugos, suteikiančios lankytojui galimybę atitrūkti nuo kasdienybės, šurmulio, turinčios regiono kultūrinį išskirtinumą, todėl yra būtina pasiūlyti ne tik aplankyti Anykščių regioninio parko (toliau - ARP) vertybes, bet ir atkreipti dėmesį, kad lankytojų poveikis nebūtų kenksmingas biologinei įvairovei, kultūros paveldui, kad nekeltų nepatogumų vietos gyventojams, nebūtų pažeista jų privati erdvė ir teisė į ramų gyvenimą.

Norint tai pasiekti, reikia labai nedaug – pagarbos ir atsakomybės saugomoms vertybėms, žmogui, lankytojui, tačiau kol tai yra siekiamybė – saugomų teritorijų produkto ženklas yra tarpinis etapas, padėsiantis lankytojui, vartotojui atrasti vertybes, paslaugų teikėjui užsitarnauti klientų pasitikėjimą, o visiems kartu – ateities kartoms išsaugoti vertingiausius ARP kraštovaizdžius, turtingus gamtinėmis ir kultūros paveldo vertybėmis.

ARP produkto ženklą suteiks nepriklausoma nuo paslaugų tiekėjų Anykščių regioninio parko direktoriaus įsakymu sudaryta ženklo suteikimo taryba (toliau - Taryba), kuri vertins paslaugų tiekėjus ir produktus, atsižvelgiant į kriterijus, parengtus remiantis šiais vertybiniais principais:

- paslaugos yra teikiamos, neprieštaraujant ARP tikslams;
- autentiškumas, išskirtinumas;
- atsižvelgimas į Aukštaitijos regiono kultūros paveldą, tradicijas;
- paslaugos teikiamos, nepakenkiant gyvajai gamtai ir biologinės įvairovės vertybėms, jos yra palankios žmogaus sveikatai;
- išlaikytas asmeninis dėmesys kiekvienam paslaugos naudotojui;
- pasiūlyta veikla gamtoje sveikatos, pažinimo, poilsio tikslais;
- pritaikyta šeimoms su vaikais (tiek kainos, tiek aplinkos prasme);
- prisideda prie vietos bendruomenės raidos ir jos veiklos palaikymo.

Ženklo naudotojui suteikiama teisė naudoti ženklą rinkodaros tikslais ir jį naudoti išorinėje

reklamoje. Ženklo naudojimo teisėtumą užtikrina Anykščių regioninio parko direkcijos (toliau – ARP direkcija) išduotas pažymėjimas, kuriame nurodoma, kokioms paslaugoms yra suteiktas ženklas ir galiojimo terminas.

Ženklo suteikimo kriterijai

Ženklas suteikiamas fiziniams ir juridiniams asmenims, kurie yra deklaravę savo gyvenamąją, veiklos vietą ar teikia paslaugas, pardavinėja produktus ARP ribose, taip pat šiose besiribojančiose seniūnijose: Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių.

Ženklo suteikimo kriterijai yra skirstomi į privalomus ir į siekiamus.

Privalomus kriterijus turi atitikti gamintojas arba prekė paraiškos vertinimo metu, prieš pasirašant ARP produkto ženklo naudojimo sutartį. Tik atitikus privalomus kriterijus, bus suteikiama teisė naudoti ARP produkto ženklą penkerių metų laikotarpiu. Šiam terminui pasibaigus, ženklo turėtojas turės iš naujo įrodyti atitikimą privalomiems kriterijams, kurie per šį laikotarpį gali būti pakoreguoti.

Siekiami kriterijai apima sąlygas, kurios neturi būti įvykdytos sutarties pasirašymo metu, tačiau yra pageidaujama, kad jų būtų siekiama, pratęsiant, atnaujinant ARP produkto ženklo naudojimo sutartį.

Privalomi kriterijai

Žemės ūkio produktų gamintojais turi būti ūkininkai, žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės (kooperatyvai), asociacijos ar kiti žemės ūkio veiklos subjektai, atitinkantys šiuos keliamus reikalavimus:

- pasirašydamas ženklo suteikimo sutartį, žemės ūkio produktų gamintojas deklaruoja pritarimą ARP tikslams ir įsipareigoja vykdyti veiklą, kuri būtų palanki biologinei įvairovei ir tradiciniam saugomam kraštovaizdžiui;
- turi turėti nuosavybės teise arba nuomojamą valdą, kuri įregistruota ARP teritorijoje arba nepatenkančios į parką Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių seniūnijų dalyse;
- privalo laikytis ženklo suteikimo sutartyje nurodytų įsipareigojimų ne mažiau kaip penkerius kalendorinius metus;
- žemės ūkio naudmenos ir pasėliai turi būti tvarkomi laikantis specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų bei Anykščių regioninio parko planavimo schemos ir tvarkymo plano reikalavimų;
- deklaruoti, kad ne mažiau kaip 2 metus iki paraiškos pateikimo termino neturi administracinių nuobaudų dėl aplinkos apsaugos, elgesio su gyvūnais, augalų saugos normų nesilaikymo.

Miško, pievų, pelkių, gėlųjų vandenų (gėrybės, kurios nėra specialiai auginamos) produktų gamintojas, turi atitikti šiuos keliamus reikalavimus:

- pasirašydamas ženklo suteikimo sutartį, žemės ūkio produktų gamintojas deklaruoja pritarimą ARP tikslams ir įsipareigoja vykdyti veiklą, kuri būtų palanki biologinei įvairovei ir tradiciniam saugomam kraštovaizdžiui;
- turi būti vietos gyventojas, ar vietos įmonė, t.y. deklaravę savo gyvenamąją vietą, ar veiklą vykdančys ARP teritorijoje arba nepatenkančios į parką Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių seniūnijų dalyse;
- gamtos vertybės turi būti surinktos, sumedžiotos, sugautos nepažeidžiant laukinės gyvūnijos, laukinės augmenijos įstatymų, laukinės augalijos išteklių naudojimo tvarkos,

miško lankymo, Anykščių regioninio parko lankymo taisyklių ir kitų susijusių teisės aktų;

- nerinkti pakelėse, netoli miestų, gamyklų, degalinių, trąšų ar cheminių medžiagų sandėlių, elektrinių, geležinkelių, sąvartynų, fermų;
- deklaruoti, kad ne mažiau kaip 2 metus iki paraiškos pateikimo termino neturi administracinių nuobaudų dėl laukinės gyvūnijos, laukinės augmenijos įstatymų, miško lankymo, ARP lankymo taisyklių, higienos normų ir kitų susijusių teisės aktų pažeidimų.

Amatininkai, užsiimantys tradiciniais verslais saugomose teritorijoje, turi atitikti šiuos keliamus reikalavimus:

- ♣ pasirašydamas ženklo suteikimo sutartį, amatininkas deklaruoja pritarimą ARP tikslams ir įsipareigoja vykdyti veiklą, kuri būtų palanki jų įgyvendinimui;
- ♣ turi turėti tradicinių amatų meistro sertifikatą arba gaminami produktai turi turėti tautinio paveldo produkto sertifikatą, išduotą remiantis Tautinio paveldo produktų, tradicinių amatų mokymo programų, tradicinių mugių sertifikavimo, tradicinių amatų meistrų sertifikavimo ir atestavimo taisyklėmis (Žin., 2008, Nr. [66-2508](#))
- ♣ tradicinis verslas turi būti paveldėtas iš praeities ir pripažintas per istorinį Lietuvos ar Vakarų Aukštaitijos etnografinio regiono raidos laikotarpį ne mažiau kaip 100 metų arba perduodamas iš kartos į kartą, ne mažiau kaip per 3 kartas;
- ♣ gaminamas naudojant rankų darbą, senąsias gamybos technologijas – įrankius, padargus, įrenginius, tradicines žaliavas, arba pagaminti naujomis technologijomis, tačiau atitinkančiomis senąsias ir išsaugant unikalias tradicines gaminių savybes ir sudėtį;
- ♣ deklaruoti, kad ne mažiau kaip 2 metus iki paraiškos pateikimo termino, neturi administracinių nuobaudų dėl aplinkos apsaugos, sąžiningos prekybos normų nesilaikymo.

Ženklas suteikiamas nemokamai 5 metų laikotarpiui. Po to, jeigu ženklą suteikiančios institucijos bus nuspręsta kitaip, gali būti nustatytas ženklo valdymo mokestis. Ženklo suteikimas įforminamas ARP direkcijos ir gamintojo sutartimi.

Kitiems produktams, nepatenkantiems į išvardintų kategorijų sąrašus, gali būti suteiktas ARP produkto ženklas, jeigu Taryba pripažįsta, kad tokia produkcija turi akivaizdžią naudą ARP tikslams įgyvendinti, tačiau tokiu atveju turi būti nustatyti kriterijai, kuriais remiantis buvo priimtas ženklo suteikimo sprendimas.

Siekiami kriterijai

Ženklo naudotojas pasirengia planą, kaip bus įgyvendinami siekiami kriterijai. Kas penkeri metai atnaujinant saugomų teritorijų ženklo naudojimo sutartį, ženklo naudotojas turi būti įgyvendinęs ne mažiau kaip 2 kriterijus iš siekiamų kriterijų sąrašo:

1. Daugiau kaip pusė parduodamų gaminių yra tautinio paveldo produktai.
2. Aplinkai palankaus verslo kriterijai:
  - Gamintojas turi pasirengęs ir pasitvirtinęs aplinkosauginės vadybos taisykles¹ ir jų laikosi;
  - Patalpų šildymui naudoja (ne mažiau kaip 10 proc.) atsinaujinančius energijos šaltinius.
3. Aktyviai dalyvauja ARP vietos bendruomenių veikloje, taip pat profesinių tinklų, kurių tikslas platesnis, išsamesnis ARP vertybių viešinimas, veiklose.
4. Samdomi darbuotojai yra supažindinti su aplinkosaugos tikslais ARP ir atsakingo elgesio

¹ Šios taisyklės turi apimti užduotis organizacijos personalui atsakingai elgtis organizacijoje, t.y. patikrinti, ar išjungti nenaudojami elektros prietaisai, ar sandarūs vandens čiaupai, nespausdinti bereikalingos korespondencijos, spausdinti ant dviejų popieriaus pusių, rūšiuoti atliekas.

principais.

5. Taiko žaliųjų pirkimų kriterijus, įsigyjant prekes, medžiagas (ne mažiau nei 30 proc. nuo visų vykdomų pirkimų).
6. Žemės ūkio produkcijos perdirbėjas ne mažiau nei 30 proc. produktų, medžiagų įsigyja iš vietos² gamintojų.
7. Dalyvauja bendroje su ARP direkcija veikloje, aktyviai dalyvauja planuojant ARP strategines kryptis, veiklas.
8. Prisideda prie vietos bendruomenės raidos.
9. Ne mažiau kaip 50 proc. samdomų darbuotojų yra vietos gyventojai³.
10. Verslas registruotas savivaldybėje, kurioje vykdoma veikla.
11. Nešališko, nediskriminacinio, teisingo darbuotojų samdymo principo įgyvendinimas.
12. Rūpinasi darbuotojų socialiniu saugumu, nepalaiko korupcinių veikų.

Įgyvendinimo kontrolė

Ženklo naudojimo teisėtumo ir kriterijų laikymosi kontrolę vykdo Taryba. Gamintojas gauna teisę naudoti ARP produkto ženklą penkerių metų laikotarpiui. Kiekvienam naujam laikotarpiui gamintojas pateikia atnaujintą paraišką ženklui gauti, kurią, kaip ir atitikimą ženklo suteikimo kriterijams, tikrina Taryba.

Kai, patikrinus ženklo naudotojo veiklą, yra randama neatitikimų kriterijams, kurie buvo deklaruoti ženklo suteikimo metu, ženklo naudotojas yra prašomas per 1 mėnesį ištaisyti pažeidimus ir apie tai informuoti įgaliotą instituciją. Jei nurodyti pažeidimai nėra ištaisomi, teisė naudoti ženklą yra atimama, ir gamintojas turi iš naujo teikti paraišką ženklui gauti.

---

² Vietos gamintojas – veiklą vykdančią ARP ribose ir į parką nepatenkančiose Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių seniūnijų dalyse.

³ Deklaravę savo gyvenamąją vietą ar veiklą vykdančią ARP ribose ir į parką nepatenkančiose Andrioniškio, Anykščių, Kavarsko, Kurklių, Skiemonių seniūnijų dalyse.